Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри політології та філософії

 Тетяна ГРУБІ
26 серпня2026р.
Зі змінами: 22 вересня 2026

РОБОЧА ПРОГРАМА
ООК 19 ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА РЕЖИМИ

для підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*
за освітньою професійною програмою Політологія
спеціальності С*2 Політологія*
галузі знань *С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини*
мова навчання *українська*

2026 -2027 навчальний рік

Розробники програми:
Сергій Вонсович, доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та філософії

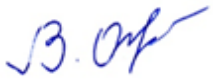
Затверджено на засіданні кафедри політології та філософії
Протокол №8від 26 серпня 2026 року

Завідувач кафедри Тетяна ГРУБІ

Зі змінами:
Протокол №11 від 22 вересня 2026 року

Завідувач кафедри Тетяна ГРУБІ

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програм Ольга ВІННІЧУК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1.**Метою** вивчення навчальної дисципліни «Політичні системи та режими» є формування у здобувачів уявлення про основні напрями і тенденції розвитку політичних систем; характерні риси та особливості політичних режимів, їх сутнісні ознаки; дослідження демократії, авторитаризму й тоталітаризму як явищ, характерних для сьогодення.

Основні завдання:

- Засвоїти понятійно-категоріальний апарат та теоретико-методологічні засади дослідження політичних систем і режимів.
- З'ясувати сутність, структуру та функції політичної системи, а також роль держави як її центрального інституту.
- Опанувати класифікацію та типологію сучасних політичних систем і режимів (демократичних, авторитарних, тоталітарних).
- Дослідити механізми політичного переходу (транзиту) та динаміку трансформації політичних режимів.
- Проаналізувати етапи становлення та специфіку розвитку політичної системи України в добу незалежності.
- Оцінити сучасний стан, проблеми та перспективи функціонування політичної системи й режиму сучасної України.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	**Характеристика навчальної дисципліни**	
	Денна форма здобуття вищої освіти	**Заочна форма здобуття вищої освіти**
Рік навчання	2026-2027	2026-2027
Семестр вивчення	4	4-5
Кількість кредитів ЄКТС	5	5
Загальний обсяг годин	150	150
Кількість годин навчальних занять	60	20
Лекційні заняття	32	12
Практичні заняття	-	-
Семінарські заняття	28	8
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	90	130
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

3.Статус дисципліни–обов'язковий освітній компонент професійної підготовки.

4.Передумови для вивчення дисципліни:

Методика вивчення дисципліни передбачає врахування взаємозв'язків основних тем курсу з поняттями, термінами і категоріями політологічних дисциплін у процесі вивчення яких студенти могли б отримати розуміння щодо теорій політики, вміння використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки та застосувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії.

Освітня компонента пов'язана із такими навчальними дисциплінами як: «Історія зарубіжних політичних вчень», «Публічна політика», «Загальна теорія політики» тощо.

5. Програмні компетентності навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні (фахові) (ЗК) :

ЗК 01 Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 04 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

ЗК 05 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 06 Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК 01 Здатність використовувати категорійно-понятєвий та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК 02 Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК 03 Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК 04 Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК 05 Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 06 Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК 07 Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

СК 08 Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК 09 Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.

СК 12 Здатність до розробки та реалізації проектів у професійній діяльності із застосуванням сучасного інструментарію.

Очікувані результати навчання з дисципліни відповідно до ОП:

Очікувані результати навчання з дисципліни:

ПРН 08 Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

Знання: Сутність і базові ознаки поняття «політична система» та її відмінність від інших підсистем суспільства.
Уміння: Коректно оперувати поняттями легітимності, транзиту та політичних інститутів у фаховій дискусії.
Навички: Зіставлення підходів англо-американської та континентально-європейської політологічних шкіл на основі першоджерел.
Спосіб мислення: Здатність бачити державу та суспільні інститути як взаємопов'язані елементи єдиного організму.

ПРН 12 Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
Знання: Особливості розподілу повноважень між главою держави, парламентом і урядом за різних форм правління.
Уміння: Проводити порівняльний аналіз функціонування демократичних і гібридних режимів у транзитних суспільствах.
Навички:Аналіз політичних подій.
Спосіб мислення: Оцінка дій політичних акторів крізь призму історичних, соціокультурних та геополітичних чинників.

7. **Методи навчання.** Словесні, наочні методи: лекція (лекція-презентація, проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-дискусія), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, мозковий штурм, робота з першоджерелами, словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з інтернет публікаціями та матеріалами вебсайтів, робота за таблицями, створення й демонстрування презентацій.

8. **Засоби діагностики результатів навчання** є опитування, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, зокрема із використанням модульного об’єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle та ін.

9. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**				
	Денна форма				
	разом	**у тому числі**			
		лекції	**сем. / практ. заняття**	**лабораторні заняття**	**Самостійна робота**
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади вивчення політичних систем і режимів. . Політичні системи і режими сучасності					

Тема1. Предмет, структура та основні поняття курсу 1. Етапи зародження, становлення і розвитку вчення про системи. 2. Поява загальної теорії систем. 3. Кібернетичний підхід. 4. Синергетичний підхід та його особливості.	12	2	2		8
Тема 2. Сутність, структура і функції політичної системи. 1. Поняття політичної системи. 2. Структура політичної системи 3. Функції політичної системи	12	2	2		8
Тема 3. Класичні і сучасні теорії політичних систем. 1 .Класичні теорії політичних систем. 2.Нові підходи до вивчення політичних систем	14	4	2		8

Тема 4. Держава як інститут політичної системи. 1. Поняття політичного інституту. Держави як політичний інститут. 2. Поняття суверенітету, його види. Національна держава. 3. Визначення держави та її характерні ознаки.	16	4	4		8
Тема 5. Типологія політичних систем 1. Сучасні типології політичних 2. Типологія політичних систем Алмонда і Пауелла 3. Типології політичних систем Р.Дала та А.Лійпхарта	12	2	2		8
Тема 6. Сучасні політичні режими 1.Режим у системі категорій політичної науки 2.Типи сучасних політичних режимів та їх характеристика	14	4	2		8
Тема 7. Недемократичні політичні системи і режими. 1. Авторитарні режими. 2. Автократичні, тоталітарні.	14	4	2		8

Тема 8. Динаміка режимів і проблема політичного переходу. 1.Змістові поняття модернізації . Гібридні режими. 2. Політична модернізація режимно-системного простору. 3.Авторитарна і демократична моделі модернізації політичних систем. 4. Кризовий синдром.	12	2	2		8	
Тема 9. Політичні системи і режими демократичного типу 1Соціополітичні поділи та їх вплив на політичні системи і режими. 2. Інститут глави держави у політичних системах Західної Європи 3.Парламенти країн Західної Європи	14	2	4		8	
Тема 10 Становлення політичної системи України доби незалежності 1Політчна система України 2Місцеве самоврядування та партійна система України	12	2	2		8	

Тема11 Політична система і політичні режими сучасної України. 1. Моделі політичного режиму особливості гібридизації 2. Феномен «інституційних пасток» як характеристика політичної системи і режиму. «захоплення держави» та її прояви.	18	4	4		10
Разом за модуль	**150**	**32**	**28**		**90**
Разом годин	**150**	**32**	**28**		**90**

Тематика семінарських занять та самостійної роботи

Тема 1. Предмет, структура та основні поняття курсу

План (Питання для опрацювання):

1. Специфіка курсу та його зв'язок із іншими гуманітарними науками. Методи і категорії курсу.
2. Системний аналіз політики та суспільства. Основні етапи розвитку системних уявлень про суспільство.
3. Місце політичної системи в життєдіяльності суспільства. Предмет, структура та основні поняття теорії політичних систем.

Завдання самостійної роботи:

Опишіть модель політичної системи, яку запропонував Д. Істон.

Тема 2. Сутність, структура і функції політичної системи

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність і структура політичної системи.
2. Зміст структури політичної системи та його вплив на перебіг політичних процесів.
3. Роль і значення інституційного, нормативного та інформаційно-структурного компонентів.
4. Роль та значення ментально-поведінкового, суб'єктно-процесуального, інтеракціоністського структурних рівнів.
5. Розкрити і обґрунтувати зміст, роль та значення функцій політичної системи та закономірностей її функціонування.

Завдання самостійної роботи:

Створіть таблицю: «Англо-американський та континентально-європейський тип політичної держави».

Тема 3. Класичні і сучасні теорії політичних систем

План (Питання для опрацювання):

1. Загальна теорія соціальних систем Т. Парсонса.
2. Теорія політичної системи Д. Істона. Вимоги і підтримка, джерела підтримки режиму. Ідеологічна, структурна, особистісна легітимність.
3. Порівняльний аналіз концепції політичної системи Г. Алмонда.
4. Кібернетична модель ПС К. Дойча. Метод політичної комунікації.

Завдання самостійної роботи:

1. Опишіть кібернетичну модель політичної системи К. Дойча.

2. Використовуючи мережі Інтернет, підберіть довідкову літературу щодо основних функцій політичної системи.

Тема 4. Держава як інститут політичної системи

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність держави, причини її появи та функції.
2. Роль, місце та значення держави у політичній системі.
3. Форми територіального устрою і державного правління та їх вплив на політичну систему.
4. Типи сучасних держав.

Завдання самостійної роботи:

Складіть структурну схему видів внутрішніх функцій Української держави.

Тема 5. Типологія політичних систем

План (Питання для опрацювання):

1. Основні типології політичних систем.
2. Інтеграційна типологізація ПС за Г. Алмондом.
3. Типологізація ПС А. Лійпгарта; "Проміжні типи" за Е. Шилзом.
4. Типологія Р. Даля: "тривимірна" типологія Ж. Блонделя.
5. Багатомірна типологія Ч. Ендрейна.

Завдання самостійної роботи:

Опишіть типологію політичних систем сучасного світу.

Тема 6. Середовище політичної системи. Сучасні політичні режими

План (Питання для опрацювання):

1. Суть і особливості політичного режиму та фактори, які визначають його зміст.
2. Структура і особливості функціонування ПР.
3. Політична стабільність і опозиція.
4. Типи сучасних політичних режимів та їхня характеристика.

Завдання самостійної роботи:

1. Складіть тези виступу на тему: «Сучасні політичні режими».
2. Використовуючи мережі Інтернет, доберіть та занотуйте додаткові джерела з теми: «Політична опозиція».

Тема 7. Недемократичні політичні системи і режими

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність і особливості авторитарної політичної системи.
2. Різновиди авторитаризму та його соціальна роль.
3. Тоталітарна політична система: сутність і особливості.
4. Некласичні політичні режими. Поняття гібридності режимів у перехідних суспільствах.

Завдання самостійної роботи:

Складіть план виступу на тему: «Неопатрімоніальні політичні режими».

Тема 8. Динаміка режимів і проблема політичного переходу

План (Питання для опрацювання):

1. Політичний розвиток: поняття і критерії.
2. Сутність політичної модернізації, її критерії і типи.
3. Перехід від авторитаризму до демократії: світовий досвід.

Завдання самостійної роботи:

Складіть план відповіді на питання: «Які форми ослаблення авторитаризму ззовні?».

Тема 9. Політичні системи і режими демократичного типу

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність політичної системи демократичного типу.
2. Універсальні властивості демократії.
3. Характеристика демократичних систем:
4. Політична система США (державні органи; регіональні структури влади та місцевого самоврядування; партійна та виборча системи США).
5. Британська політична система (конституційна система і виконавча влада; британський парламент; політичні партії, партійна система та виборчий процес).

6. Політична система Франції (виконавчі структури: Президент, Прем'єр-міністр; законодавчі структури; партійна політика та електоральний процес).
7. Політична система Німеччини (державні органи; виконавчі структури; партійно-виборча система).

Завдання самостійної роботи:

Опишіть механізми формування політичної демократії.

Тема 10. Становлення політичної системи України доби незалежності

План (Питання для опрацювання):

1. Становлення політичної системи України.
2. Характеристика владних відносин доби Київської Русі.
3. Особливості політичного устрою Козацько-Гетьманської держави.
4. Політична система УНР.
5. Особливості політичної системи і політичних режимів Радянської України.

Завдання самостійної роботи:

Опишіть, як відбувалися владні відносини за Київської Русі.

Тема 11. Політична система і політичні режими сучасної України

План (Питання для опрацювання):

1. Сучасний стан ПС України.
2. Головні напрями реформування ПС.
3. Політико-ідеологічна концепція державотворення.
4. Модернізація та трансформація ПС України.
5. Особливості організації влади у посткомуністичну добу.
6. Перспективи трансформаційних процесів в Україні.

Завдання самостійної роботи:

Підберіть довідкову літературу про політичну спадщину тоталітарної системи.

Заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**				
	заочна форма				
	разом	**у тому числі**			
		лекції	**сем. / практ. заняття**	**лабораторні заняття**	**Самостійна робота**
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади вивчення політичних систем і режимів. . Політичні системи і режими сучасності					

Тема1. Предмет, структура та основні поняття курсу 5. Етапи зародження, становлення і розвитку вчення про системи. 6. Поява загальної теорії систем. 7. Кібернетичний підхід. 8. Синергетичний підхід та його особливості.	14	2			12
Тема 2. Сутність, структура і функції політичної системи. 4. Поняття політичної системи. 5. Структура політичної системи 6. Функції політичної системи	12		2		10
Тема 3. Класичні і сучасні теорії політичних систем. 1 .Класичні теорії політичних систем. 2.Нові підходи до вивчення політичних систем	14	2			12

Тема 4. Держава як інститут політичної системи. 4. Поняття політичного інституту. Держави як політичний інститут. 5. Поняття суверенітету, його види. Національна держава. 6. Визначення держави та її характерні ознаки.	14		2		12
Тема 5. Типологія політичних систем 4. Сучасні типології політичних 5. Типологія політичних систем Алмонда і Пауелла 6. Типології політичних систем Р.Дала та А.Лійпхарта	14	2			12
Тема 6. Сучасні політичні режими 1.Режим у системі категорій політичної науки 2.Типи сучасних політичних режимів та їх характеристика	14		2		12
Тема 7. Недемократичні політичні системи і режими. 3. Авторитарні режими. 4. Автократичні, тоталітарні.	14	2			12

Тема 8. Динаміка режимів і проблема політичного переходу. 1.Змістові поняття модернізації . Гібридні режими. 2. Політична модернізація режимно-системного простору. 3.Авторитарна і демократична моделі модернізації політичних систем. 4. Кризовий синдром.	14		2		12
Тема 9. Політичні системи і режими демократичного типу 1Соціополітичні поділи та їх вплив на політичні системи і режими. 2. Інститут глави держави у політичних системах Західної Європи 3.Парламенти країн Західної Європи	12				12
Тема 10 Становлення політичної системи України доби незалежності 1Політчна система України 2Місцеве самоврядування та партійна система України	14	2			12

Тема11 Політична система і політичні режими сучасної України. 3. Моделі політичного режиму особливості гібридизації 4. Феномен «інституційних пасток» як характеристика політичної системи і режиму. «захоплення держави» та її прояви.	14	2			12
Разом за модуль	**150**	**12**	**8**		**130**
Разом годин	**150**	**12**	**8**		**130**

Тематика семінарських занять та самостійної роботи

Тема Сутність, структура і функції політичної системи

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність і структура політичної системи.
2. Зміст структури політичної системи та його вплив на перебіг політичних процесів.
3. Роль і значення інституційного, нормативного та інформаційно-структурного компонентів.
4. Роль та значення ментально-поведінкового, суб'єктно-процесуального, інтеракціоністського структурних рівнів.
5. Розкрити і обґрунтувати зміст, роль та значення функцій політичної системи та закономірностей її функціонування.

Завдання самостійної роботи:

Створіть таблицю: «Англо-американський та континентально-європейський тип політичної держави».

Тема Держава як інститут політичної системи

План (Питання для опрацювання):

1. Сутність держави, причини її появи та функції.
2. Роль, місце та значення держави у політичній системі.
3. Форми територіального устрою і державного правління та їх вплив на політичну систему.
4. Типи сучасних держав.

Завдання самостійної роботи:

Складіть структурну схему видів внутрішніх функцій Української держави.

Тема Середовище політичної системи. Сучасні політичні режими

План (Питання для опрацювання):

1. Суть і особливості політичного режиму та фактори, які визначають його зміст.
2. Структура і особливості функціонування ПР.
3. Політична стабільність і опозиція.
4. Типи сучасних політичних режимів та їхня характеристика.

Завдання самостійної роботи:

Складіть тези виступу на тему: «Сучасні політичні режими».

Використовуючи мережі Інтернет, доберіть та занотуйте додаткові джерела з теми: «Політична опозиція».

Тема Динаміка режимів і проблема політичного переходу
План (Питання для опрацювання):

1. Політичний розвиток: поняття і критерії.
2. Сутність політичної модернізації, її критерії і типи.
3. Перехід від авторитаризму до демократії: світовий досвід.

Завдання самостійної роботи:
Складіть план відповіді на питання: «Які форми ослаблення авторитаризму ззовні?».

10. Форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.
Формою підсумкового контролю є екзамен.

11. **Критерії оцінювання результатів навчання**

Поточний і модульний контроль (60 балів)			**Екзамен**	**Сума**
Змістовий модуль 1 (60 балів)			40	100
Поточний контроль	Самостійна робота	МКР		
26 балів	10 балів	24 бала		

Критерії оцінювання семінарського заняття.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». (URL: https://drive.google.com/file/d/15P4aY1b8fyCGV0-sSceqUDKQAn5o1Dwt/view). Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями

Рівні навчальних досягнень	**Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)**	**Критерії оцінювання**
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так" чи „ні". Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так" чи „ні"; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.

	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв’язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL:https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу.
Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі здобувачі. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати.
Невиконання МКР оцінюється 0 балів.
Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на 3 запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за МКР – 24. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 14балів (60% від усієї суми балів), у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Оцінювання питань модульної контрольної роботи

8 балів: Студент дав повну, точну та вичерпну відповідь. Пояснив причинно-наслідкові зв'язки, навів влучні приклади, зробив власний обґрунтований висновок і правильно використав фахову термінологію. Виклад думки логічний і послідовний.

7 балів: Відповідь правильна та повна, суть питання розкрита добре. Проте бракує прикладів або власного висновку, чи аргументація могла бути трохи детальнішою.

6 балів: Питання розкрите, але відповідь скоріше базова. Студент розуміє матеріал, але виклав його поверхнево - без глибокого аналізу та детального обґрунтування думок.

5 балів: Відповідь наведена в основному обсязі, але є помітні прогалини. Бракує конкретики, відповідь має описовий характер, є незначні помилки в термінах чи формулюваннях.

4 бали: Питання розкрите лише частково. Студент торкнувся лише основних моментів, виклад думок плутаний, є суттєві прогалини у змісті.

3 бали: Фрагментарна відповідь. Написано лише окремі тези, студент плутає поняття та припускається змістовних помилок.

1–2 бали: Написано лише кілька речень або розрізнених слів, які лише віддалено стосуються питання. Демонструється повне незнання теми, є грубі фактичні помилки.

0 балів: Відповіді немає взагалі, написано не за темою або роботу списано.

Критерії оцінювання самостійної роботи (завдання репродуктивного, частково-пошукового, творчого характеру)

Завдання оцінюється в 10-8 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням соціологічних та політологічних термінів, що мають відношення до теми завдання; надана аргументація власної думки з опорою на соціально-політичний аспект в контексті проблематики завдання; відповідь розгорнуто розкриває заявлену тему.

Завдання оцінюється в 6-8 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням соціологічних та політологічних та спеціальних понять у контексті відповіді(теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики завдання; відсутня відповідь на одне із запитань або запитання не розкрите в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету розгляду.

Завдання оцінюється в 4-6 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні соціологічних та політологічних та спеціальних термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти

розвитку соціально-політичних уявлень без теоретичного обґрунтування; відсутня відповідь два питання або заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: опущена значна частина суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Завдання оцінюється в 2-4 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на буденному(а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабко пов'язана з розкриттям проблеми; опущений аналіз суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише несуттєві характеристики предмету дослідження.

Завдання оцінюється в 0 балів, якщо:відповідь має реферативний характер без соціологічного та політологічного аналізу;вонає плагіатом, тобто коли автор скористається нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.URL: https://integrity.kpnu.edu.ua/

Використання здобувачами вищої освіти в освітньому процесі інструментів ШІ чітко визначено "Положенням про використання штучного інтелекту в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка", введено в дію наказом в.о. ректора від 02 вересня 2026 р., № 144-ОД. URL:https://drive.google.com/file/d/1eDvHgbvZUYojWNwNwkIED66qGDPPpHrB/view

Неформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Положенням про результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти». URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації.

Екзамен (40 балів)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Екзамен проводиться у формі письмового опитування за питаннями екзаменаційного білета. Білет іспиту складається з трьох питань.

Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 40 - 36 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 35 – 30 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 29 – 24 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше як 23 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Національна шкала оцінювання**
90-100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	
35-59	FX	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

1-34	F	Не зараховано (з обов'язковим повторним курсом)

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

11. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту «Політичні системи та режими»:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;
- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;
- здобувач вищої освіти вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю, якщо він не відпрацював пропущені навчальні заняття, не перескласв оцінки 0, 1, 2, 3 отримані на навчальних заняттях, не виконав або виконав модульну контрольну роботу, завдання самостійної та індивідуальної робіт з оцінкою, що становить менше 60 % від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт;
- здобувач вищої освіти, який має академічну заборгованість з освітнього компоненту за результатами поточного контролю, не допускається до екзамену. Рішення про недопущення за поданням викладача приймає декан факультету, його оприлюднюють до початку екзамену. У відомості обліку успішності роблять запис «не допущено»;
- здобувач вищої освіти допускається до складання екзамену після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю;
- здобувач вищої освіти підготувався до екзамену з освітнього компонента, якщо його рейтингова оцінка за результатами екзамену є більшою або рівною 24 балам (60 % від максимально можливої для даної форми контролю кількості балів). Рейтингову оцінку такого здобувача вищої освіти з освітнього компонента визначають як суму рейтингової оцінки за результатами поточної успішності та рейтингової оцінки за результатами екзамену;
- якщо допущений до екзамену здобувач вищої освіти не підготувався (його рейтингова оцінка за результатами екзамену є меншою 24 балів), то бали за екзамен до рейтингової оцінки поточної успішності не додаються, виставляють підсумкову оцінку з освітнього компоненту FX за шкалою ЄКТС та «незадовільно» за національною шкалою;
- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю у формі екзамену отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;
- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії яку створюють за розпорядженням декана факультету;
- відповідь здобувача вищої освіти, який ліквідовує академічну заборгованість на засіданні комісії, оцінюють за 100-бальною шкалою без урахування рейтингової оцінки поточної успішності;
- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачі вищої освіти не присвоюють;
- якщо здобувач вищої освіти, допущений до семестрового контролю не з’явився на семестровий екзамен, у відомості обліку успішності викладач записує «не з’явився». Про незалежні від здобувача вищої освіти причини (у тому числі непрацездатність у зв’язку із хворобою), які підтверджують неможливість його присутності на екзамені, він має негайно повідомити декана факультету.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» URL : (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

12.Рекомендована література

Основна:

1. Вонсович С.Г. Політичний аналіз і прогноз: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 228 с.
2. Гібридні Загрози України і суспільна безпека. Досвід ЄС и східного партнерства. Аналітичний документ. Центр глобалістики «Стратегія XXI». Київ, 2018. 106 с.
3. Горбатенко В.П. Аналітично-прогностичні знання та їх роль у суспільно-політичному розвитку. Суспільно-політичні процеси. Київ : 2017. Вип. 23(6-7). 308 с.
4. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико-методологічний аналіз: монографія / М.І. Михальченко, З.Ф. Самчук, Ю.Ж. Шайгородський, М.Є. Горєлов, та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с.
5. Сухорольський П.М., Сухорольська І.Ю. Основні етапи розвитку футурології та її завдання в умовах сучасного світу. Грані. 2018. Т. 21, № 3. С. 116-123.
6. Empirical Political Analysis: textbook [Rich, R.C., Brians, C.L., Manheim, J.B. and Willnat, L.]: International Edition. N. Y.: Routledge, 2018. 408 p.

Допоміжна:

1. Буник М. Аналіз публічної політики: навч. посіб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2021. 124 с.
2. Вдовичин І. Теоретико-методологічні підходи до дослідження політологічного змісту теорії постмодерну. Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. 2018. Випуск 14: Матеріали четвертих міжвузівських методологічних читань «Політологія як наука про принципи, форми та способи здійснення людської свободи». С. 217–220.
3. Дерев'янко С. М., Матвієнків С. М. Політичне прогнозування: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2022. 146 с.
4. Замкова Н. Проекти реалізації «міжмовних відносин» та мовної політики в межах утопічних проектів сучасної України. Час вибору: виклики інформаційної епохи: колективна монографія / за заг. ред. О.А. Яковлева. Одеса: Гельветика, 2016. С. 54–66.
5. Глобальна та національна безпека: підручник / за заг. ред. Г.П. Ситника, Ю.В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.
6. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с.
7. Петренко І. Аналітичні центри як суб'єкти формування публічної політики: монографія. Київ: Видавець Вадим Карпенко, 2018. 300 с.
8. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

Інтернет-ресурси:

Школа політичної аналітики НаУКМА	https://spa.ukma.edu.ua/
RealClearPolitics	https://www.realclearpolitics.com/
Політик. Інформаційний портал України	http://www.politik.org.ua/
RAND Corporation	https://www.rand.org/
Political Wire	https://politicalwire.com/